03

සන්ධි

සිංහල භාෂාවේ පද සාධන ක්‍රම අතරින් පද කෙටි කරන හෝ කැටි කරන ක්‍රම දෙකකි. එනම් සන්ධි සහ සමාස යි. එයින් සමාසය, පද අතර සම්බන්ධතාවක් වන අතර සන්ධිය අක්ෂර අතර සම්බන්ධතාවකි. භාෂණ ව්‍යවහාරයේ පද ශබ්ද කිරීමේදී එම පද අතර විවිධාකාර විපර්යාසයන් සිදු වෙමින් වාගාලාප ගලාගෙන යන්නේ කඳු හෙල් මිටියාවත් ගල්පර ආදිය පසු කරමින් යන ජල ප්‍රවාහයක් මෙනි. එහිදී ඇතැම් ශබ්ද ඉවත් වෙයි. තවත් විටෙක පවතින ශබ්ද වෙනස් වෙයි. මෙය නිරායාසයෙන් සිදුවන්නක් වන අතර එය සන්ධි වීම නම් වේ. ලේඛනයේදී පද සන්ධි වීමට අමතරව සන්ධි කිරීම ද සිදු වේ. ඒ අනුව සුමට සුසිනිඳු භාෂා ව්‍යවහාරයකට **“සන්ධි”** යන ව්‍යාකරණාංගය අත්‍යවශ්‍ය සාධකයකි. මෙම පාඩමෙන් අවධානය යොමු කෙරෙන්නේ ලේඛන කාර්යයේදී පද සන්ධි කිරීම සම්බන්ධව යි.

සිසි වන වුවන ඉඟ සුඟ ගත හැකි මිටින
නිසි පුළුලුකුල රිය සකයුරු තිසර තන
දිසි රනලියෙව් රූ සිරි යුත් මෙපුරඟන
ඇසි පිය හෙළන පමණින් නොවෙති දෙවඟන

- සැලළිහිණි සන්දේශය -

ඉහත පද්‍යය පාදයක මාත්‍රා 18 බැගින් යෙදෙන සමුද්‍රඝෝෂ විරිතෙන් රචනා වූවකි. ඉරි ඇඳි පද කෙරෙහි අවධානය යොමු කරන්න. ඒ සියලු ම පද වනාහි පද දෙකක එකතුවකින් සැදුණු පදයෝ වෙති. ඒවා සන්ධි පද යි. ඒවායේ විසන්ධි රූප මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

විසන්ධි පද		**සන්ධි පද**
පුළුල් + උකුල	>	පුළුලුකුල
රියසක + අයුරු	>	රියසකයුරු
රනලිය + එව්	>	රනලියෙව්
පුර + අඟන	>	පුරඟන
දෙව් + අඟන	>	දෙවඟන

ඒවා සන්ධි නොකර පද්‍යයේ යෙදුයේ නම්

- උච්චාරණය මෙතරම් පහසු නොවේ.
- ලිවිය යුතු අකුරු ප්‍රමාණය ද වැඩි වේ.
- පද්‍යයේ මාත්‍රා ගණන වෙනස් වේ.
- භාෂා ඥානයේ පරිණත බවක් නොපෙනේ.

ඒ අනුව භාෂාවේ පද සන්ධි කිරීමේ පරමාර්ථ කිහිපයක් දැක්විය හැකි ය.
එනම් -

- උච්චාරණ පහසුව (සුඛෝච්චාරණය) } අකුරු අඩු වීම හෙවත් අල්පාක්ෂරතාව නිසා
- ලේඛන පහසුව } අකුරු අඩු වීම හෙවත් අල්පාක්ෂරතාව නිසා
- පද්‍යකරණයේදී අවශ්‍ය මාත්‍රා ගණන ගළපා ගැනීම
- භාෂාවේ ව්‍යක්ත බවක් ඇති කිරීම
- භාෂාව රසවත් වීම

පූර්වෝක්ත පරමාර්ථ සාධනය කරනු වස් යෙදෙන පද සන්ධි කිරීම සිදත් සඟරාවේ විග්‍රහ වාක්‍ය දෙකකින් දක්වා ඇත.

“පෙර’පර වණන් ගළපනු සඳ නම්” ...
“පෙර’පර වණන් නිසි විදිනි ගළපනු සඳ නම්”... යනුවෙනි.

මෙම විග්‍රහයන් සඳහා සංස්කෘත ව්‍යාකරණයේ ආභාසය ඍජු ව ලැබෙන්නට ඇති බව සාරස්වතයෙහි සඳහන්,

“පූර්වාපර වර්ණයෝඃ සන්ධානම් සන්ධිඃ”
(පූර්වාපර වර්ණයන්ගේ එකට ගැළපීම සන්ධිය යි) යන පාඨය අනුව පෙනේ.

දහතුන් (13) වන සියවසේ පද්‍යාකරණයට සීමා වූ සිදත් සඟරාවේ උක්ත විග්‍රහය වර්තමාන ව්‍යවහාර ව්‍යාකරණයට ප්‍රමාණවත් නොවේ.

සන්ධි, සිදු වන ආකාරය අනුව ප්‍රධාන ප්‍රභේද දෙකකි. එනම්,

1. අභ්‍යන්තර සන්ධි
2. බාහිර සන්ධි

අභ්‍යන්තර සන්ධි

යම් පදයක් තුළ ම අක්ෂර ගැළපීමක් සිදු වේ නම් හෙවත් ප්‍රකෘතියක් හා ප්‍රත්‍යයක් එකතු වී පද සන්ධි වී ඇත්නම් ඒ අභ්‍යන්තර සන්ධි ය.

උදාහරණ - ගම් + ඒ > ගමේ (ස්වර සන්ධි ක්‍රමය)
සිටු + ආණ > සිටාණ (පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය)
ගංගා + ඕ > ගංගාවෝ (ආගම සන්ධිය)

පූර්වෝක්ත නිදසුන් පද කිසි ම විටක සන්ධි නොවී යෙදෙන්නේ නැත. එබැවින් ඒවා නිත්‍ය සන්ධි පද වේ. එය වෙන් ව ඇති පද දෙක අතර නො ව එක ම පදයක් (ප්‍රකෘති හා ප්‍රත්‍යය) තුළ ම සිදු වන නිසා අභ්‍යන්තර සන්ධි ලෙස හැඳින්වේ. මේ සඳහා සිදතෙහි නිදසුන් සපයා නැත.

බාහිර සන්ධි

සිදත් සඟරාවේ නිදසුන් සපයා ඇත්තේ මෙම සන්ධි ක්‍රමයට පමණි. එම යුක්තාර්ථවත් වචන දෙකක් අනුපිළිවෙළින් යෙදීමේදී පෙර පදයේ අග අකුරත් අග පදයේ පෙර අකුරත් අතර වෙනස් වීමක් ඇති කරමින් සිදු කරනු ලබන සන්ධි බාහිර සන්ධි නම් වේ.

උදාහරණ - මාර්ග + ආසන්න > මාර්ගාසන්න
පුරාණ + උක්ති > පුරාණෝක්ති
ඇත් + දළ > ඇද්දළ
මල් + අසුන > මලසුන

මෙවැනි පද අවශ්‍ය වේ නම් විසන්ධි ස්වරූපයෙන් ම වුව ද තැබිය හැකි ය. එබැවින් සන්ධි යන්න මෙසේ විග්‍රහ කළ හැකි ය.

අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි, භාෂා සම්ප්‍රදායට අනුගත ව, සුඛෝච්චාරණය සහ ලේඛන පහසුව ඇති වන පරිදි, එක ම පදයේ ප්‍රකෘති සහ ප්‍රත්‍යයන් අතර හෝ වෙන් ව ඇති පද දෙකක අන්තයට හෝ ආදියට (අගට හෝ මුලට) හෝ දෙකට ම බලපාන පරිදි ලෝප ආදේශාදි ක්‍රමයක් අනුව සිදු වන අක්ෂර ගැළපීම සන්ධි නම් වේ.

පද දෙකක් සන්ධි කිරීමේදී ඊට අදාළ අක්ෂරයන්ගේ නොගැළපීම සන්ධිය සිදු කිරීමට බාධාවකි. එවිට එම බාධකය දුරලීමට එම අක්ෂරයන්ට සිදු කරනු ලබන විවිධ විපර්යාස "සන්ධි කාර්ය" නමින් හැඳින්වේ. සිදත් සඟරා විග්‍රහ වාක්‍යයේ "නිසි විදිනි"ලෙස හැඳින්වූයේ මෙම සන්ධි කාර්යයන්ට අනුකූලව යන්න යි. එම සන්ධි කාර්යයන් පහත දැක්වේ.

- ලෝපය
- ආදේශය
- ආගමය
- පූර්ව රූපය
- පර රූපය
- ද්විත්ව රූපය
- වෘද්ධිය
- හානිය
- ආරෝහණය
- පෙරළි

ලෝපය

සිදත් සඟරාවෙහි ලෝපය විග්‍රහ කර ඇත්තේ, **"වණන් අනුසුරුවීම් ලොප් නම්"** යනුවෙනි. උසුරුවීම හෙවත් උච්චාරණය භාෂණයේදී සිදු වන්නක් බැවින් එය ලේඛනය සඳහා "නොලියා හැරීම" විය යුතු ය. එබැවින් අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි යම් පදයක ඇති අකුරක් නොලියා හැරීම ලෝපය යි. ලෝපය දෙයාකාර වේ. එනම්,

- **ස්වර ලෝපය**
- **ව්‍යඤ්ජන ලෝපය**

පදයක අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි එහි ඇති ස්වරයක් ඉවත් කිරීම **ස්වර ලෝපය** වන අතර එහි ප්‍රභේද පහකි.

ආදි ස්වර ලෝපය - මුලින් ඇති ස්වරය ඉවත් කිරීම

උදා - උතුමා - ~~උ~~තුමා > තුමා
අබරණ - ~~අ~~බරණ > බරණ

මධ්‍ය ස්වර ලෝපය - මැදින් ඇති ස්වරයක් ඉවත් කිරීම්

උදා - රැකුම > රැක්ම
නැගුම > නැග්ම

අන්ත ස්වර ලෝපය - අග ඇති ස්වරය ඉවත් කිරීම

උදා - අග > අග්
මහත > මහත්

පූර්ව ස්වර ලෝපය - විසන්ධි පදවල මුල පදයේ අග ඇති ස්වරය ඉවත් කිරීම

උදා - තෙද + ඇති
තෙද් + ~~අ~~ + ඇති
දැ
තෙදැති

පර ස්වර ලෝපය - විසන්ධි පදවල පසු පදයේ මුල ඇති ස්වරය ඉවත් කිරීම

උදා - පැහැ + ඇති
පැහැ + ~~ඇ~~ති
පැහැති

පදයක අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි එහි ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් ඉවත් කිරීම ව්‍යඤ්ජන ලෝපය යි. එහි ප්‍රභේද 3 කි.

ආදි ව්‍යඤ්ජන ලෝපය - මුල ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය ඉවත් කිරීම

උදා - හවන > අවන (ශාප කිරීම)
හැල්ම > ඇල්ම
හෙළ > එළ

මධ්‍ය ව්‍යඤ්ජන ලෝපය - මැද ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය ඉවත් කිරීම

උදා - දහවල් > දවල්
මහවැලි > මාවැලි
පොහොය > පෝය

අන්ත ව්‍යඤ්ජන ලෝපය - අග ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය ඉවත් කිරීම

උදා - නාග > නා
පැහැ > පෑ

ආදේශය

සිදත් සඟරාවෙහි ආදේශය විග්‍රහ කර ඇත්තේ **"වණක්හු ලොපා වණක්හු කිරීම් අදෙස් නම්"** යනුවෙනි. අකුරක් ලොප් කොට (ඒ වෙනුවට වෙනත්) අකුරක් පුමුණුවා ගැනීම ආදේශය ලෙස සිදත් සඟරා පාඨයේ අදහස යි. මෙය සංස්කෘත ව්‍යාකරණයේ **"ශස්තෘ වදාදෙශඃ"** ලෙස දක්වා ආදේශය සතුරෙකුට සම කරයි. සිටින අය ඉවත් කොට එතැනට විත් පදිංචි වීම සතුරාගේ ස්වභාවය යි. ආදේශයේදී සිදු වන්නේ ද තිබෙන අකුර ඉවත් කොට වෙනත් අකුරක් පැමිණීම යි. ආදේශයෙහි ප්‍රධාන ප්‍රභේද දෙකකි. එනම්,

- **ස්වරාදේශය**
- **ව්‍යඤ්ජනාදේශය (ගාත්‍රාදේශය)**

පදයක අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි ඊට ස්වරාක්ෂරයක් ආදේශ වීම **ස්වරාදේශය** යි. මෙය ප්‍රභේද හතරකි.

සංයුක්තස්වරාදේශය - සන්ධ්‍යක්ෂර සෑදීමට යෙදෙන ස්වර දෙකක් වෙනුවට ඊට අනුරූප සන්ධ්‍යක්ෂරය ආදේශ වීම.

උදා -

වියුක්ත ස්වර	සංයුක්ත ස්වර (සන්ධ්‍යක්ෂර)	උදාහරණ
අ + ඉ	එ	මහ + ඉසුරු > මහෙසුරු
අ + ඊ	ඒ	ධන + ඊශ්වර > ධනේශ්වර
අ + එ	ඓ	චිත්ත + එකාග්‍රතා > චිත්තෛකාග්‍රතා
අ + උ	ඔ	මහ + උර > මහොර
අ + ඌ	ඕ	ආසන + ඌර්ධව > ආසනෝර්ධව (අසුන මත)
අ + ඔ	ඖ	ගෘහ + ඖෂධ > ගෘහෞෂධ

අනම්‍ය ස්වරාදේශය - අ, උ, ඔ යන නම්‍ය ස්වරයක් වෙනුවට ඇ, ඉ, එ යන අනම්‍ය ස්වරයක් ආදේශ වීම

උදා - අ - ඇ - ක වු ඩු > කැ වි ඩි
උ - ඉ - උ කු ණු > ඉ කි ණි
ඔ - එ - කො ර > කෙ ර

පූර්ව ස්වරරූපාදේශය - යම් ස්වරයකට පෙර යෙදී ඇති ස්වරයේ රූපය පරස්වරයට ආදේශ වීම

උදා - පිරිසුදු > පිරිසිදු [පිරිසුදු රි යන්නේ ඇති "ඉ" ස්වරයේ රූපය සු යන්නේ ඇති "උ" ස්වරයට ආදේශ වීම]
සැතපීම > සැතැපීම [සැ යන්නේ ඇති "ඇ" ස්වරයේ රූපය ත යන්නේ ඇති "අ" ස්වරයට ආදේශ වීම]

පර ස්වරරූපාදේශය - යම් ස්වරයකට පසු ව යෙදී ඇති ස්වරයේ රූපය පූර්වස්වරයට ආදේශ වීම

උදා - මහෙසුරු > මෙහෙසුරු ["හෙ" යන්නේ ඇති "එ" ස්වරයේ රූපය "ම" යන්නේ ඇති "අ" ස්වරයට ආදේශ වීම]
මහොර > මොහොර ["හො" යන්නේ ඇති "ඔ" ස්වරයේ රූපය "ම" යන්නේ ඇති "අ" ස්වරයට ආදේශ වීම]

අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් හෙවත් ගාත්‍රාක්ෂරයක් වෙනුවට වෙනත් ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් ආදේශ වීම **ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරාදේශ** හෙවත් **ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ** ලෙස හැඳින්වේ. එහි ප්‍රභේද කීපයකි.

අඝෝෂාදේශය - ඝෝෂාක්ෂරයක් වෙනුවට අඝෝෂ ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් ආදේශ වීම

උදා - දිග් + නූල් > දික්නූල් [ග් වෙනුවට ක් ආදේශය]
ෂඩ් + කාරක > ෂට්කාරක [ඩ් වෙනුවට ට් ආදේශය]
තත් + ආසන්න > තද් + ආසන්න > තදාසන්න [ත් වෙනුවට ද් ආදේශය]
ලබු + නාරං > ලබ් + නාරං > ලප් + නාරං > ලප්නාරං [බ් වෙනුවට ප් ආදේශය]

නාසික්‍යාදේශය - විසන්ධි පදවල අපර වර්ණයට අදාළ වර්ගයේ ම නාසික්‍යාක්ෂරය පූර්ව වර්ණයට ආදේශ කිරීම

උදා - පාන් + කරත්තය > පාඞ්කරත්තය
ටින් + බෙලෙක්ක > ටිම්බෙලෙක්ක

අන්තඃස්ථාදේශය - අර්ථයට බාධාවක් නොවන පරිදි යම් ගාත්‍රාක්ෂරයක් වෙනුවට ය් ර් ල් ව් යන අන්තඃස්ථාක්ෂරයක් ආදේශ වීම

උදා - බිලි + කම් > බිලියම් [ක් වෙනුවට ය් ආදේශය]
සිතු + කම් > සිතුවම් [ක් වෙනුවට ව් ආදේශය]

අන්තඃස්ථාක්ෂරයක් ඊට අනුරූප ස්වරයක් වෙනුවට ආදේශ වීම ද සිදු වේ.

උදා - අති + අලංකාර > අත්‍යලංකාර

(මේ සඳහා නිදසුන් සහ විස්තර අර්ධ ස්වරාදේශ සන්ධි ක්‍රමය යටතේ දක්වා ඇත).

පූර්ව රූපාදේශය - පූර්ව රූප සන්ධියේදී සිදු වන්නේ මෙය යි. විසන්ධි පදවල පූර්ව ව්‍යඤ්ජනයේ රූපය අපර ව්‍යඤ්ජනයට ආදේශ කිරීම යි.

උදා - අත් + කම් > අත්තම්
යක් + හල > යක්කල

පර රූපාදේශය - පර රූප සන්ධියේදී සිදු වන්නේ මෙය යි. විසන්ධි පදවල පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය සඳහා අපර ව්‍යඤ්ජනයේ රූපය ආදේශ කිරීම යි.

උදා - කොක් + ගල > කොග්ගල
වක් + පිහිය > වප්පිහිය

"හ" කාරාදේශය - ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයක් වෙනුවට "හ්" යන්න ආදේශ වීම යි.

උදා - නව + කම් > නවහම්
බළ + කම් > බළහම් (යුද්ධය)

ආගමය

සිදත් සඟරාවේ ආගමය දක්වා ඇත්තේ **"වණක්හු නිසා ඔහු නොලොපා වනුයේ අගම් නම්"** යනුවෙනි. වර්ණයක් පමුණුවා ගැනීමට තිබෙන වර්ණයක් ලොප් නොකරයි නම් එය ආගමය ලෙස එයින් කියවේ. සංස්කෘත ව්‍යාකරණයේ මෙය **"මිත්‍ර වදගමඃ"** ලෙස දක්වා ඇත්තේ ආගමය මිතුරෙකුට සම කරමිනි. අමුතුවෙන් පැමිණ පෙර සිටි අයත් සමග සහයෝගයෙන් සිටීම මිතුරාගේ ස්වභාවය යි. අකුරක් ලොප් නොකොට පැමිණීම නිසා මේ අදහස "ආගමය" ට අන්වර්ථ වේ. ආගමය ආකාර දෙකකි. එනම්,

ස්වරාගමය
ව්‍යඤ්ජනාගමය

ගාත්‍රාක්ෂර දෙකක් අතරට ආගමය වන්නේ ස්වරයකි. එය ස්වරාගමය නමි.

උදා - තුන් + රුවන් > තුන් + උ + රුවන් > තුනුරුවන්
පුන් + පොහොය > පුන් + උ + පොහොය > පුනුපොහොය

ස්වර දෙකක් අතරට ආගමය වන්නේ ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයකි.

උදා - ගෙ + උයන > ගෙ + ව් + උයන > ගෙවුයන
නි + අවි > නි + ර් + අවි > නිරවි
දෙ + ආකාර > දෙ + ය් + ආකාර > දෙයාකාර
සුත + අඹු > සුත + න් + අඹු > සුතනඹු

ද්විත්ව රූපය

ද්විත්වය යනු දෙකකි. සිදත් සඟරාවේ ද්විත්වය මෙසේ විග්‍රහ කරයි. **"වණහට ද පද හට ද දෙරූ දනවුම් දෙරූනම්"** යනුවෙනි. එනම් වර්ණයන්ට හෝ පදයන්ට ද්විත්ව රූපයක් දනවීම ද්විත්ව රූපය නම් වේ යන්න යි. මෙහිදී සන්ධියට අදාළ වන්නේ වර්ණ ද්විත්වය හෙවත් අකුරක්, දෙකක් බවට පත් කිරීම යි.

උදා - මල් + අත්ත > මල් + ල් + අත්ත > මල්ලත්ත ('ල්' ද්විත්ව වීම)
රුක් + අත්තන > රුක් + ක් + අත්නත > රුක්අත්තන ('ක්' ද්විත්ව වීම)

වෘද්ධිය

මෙය සිදත් සඟරාවේ විග්‍රහ කර ඇත්තේ **"වැඩි නම් මත් වැඩි"** යනුවෙනි. හ්‍රස්ව මාත්‍රාව දීර්ඝ කිරීම මෙහි දී සිදු වේ.

උදා - සු + අසූ > සුවාසූ (අ > ආ)
එක් + අසූ > එකාසූ (අ > ආ)

හානිය

මෙය සිදත් සඟරාවේ දක්වා ඇත්තේ **"අඩු නම් මත් අඩු"** යනුවෙනි. දීර්ඝ මාත්‍රාව හ්‍රස්ව මාත්‍රාවක් වීම මෙහිදී සිදු වේ.

උදා - නී + සයුරා (නිසයුරා)
සැසී + පියා > සැසිපියා

පෙරළි

පදයක් තුළ ඇති අක්ෂරවල ස්ථාන මාරුවක් සිදු වේ නම් එය පෙරළි නම් වේ.

උදා - ඬහදිය + ඬාදිය > දඩිය
කලුවර > කරුවල

ක්‍රියාකාරකම 1

1. ගුත්තිල කාව්‍යයේ හෝ සැලළිහිණි සන්දේශයේ යෙදී ඇති සන්ධි පද 25ක් සොයා ලියන්න.

2. ඒවා අභ්‍යන්තර සන්ධි සහ බාහිර සන්ධි වශයෙන් වෙන් කරන්න.

විසන්ධි පදයක කොටස්

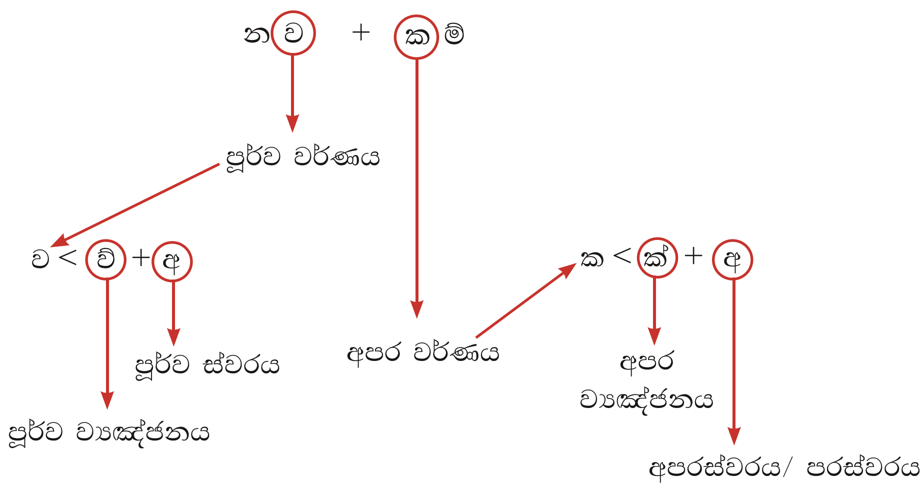

- පෙර පදයේ අග අකුර පූර්ව වර්ණය යි.
- පූර්ව වර්ණයේ ඇති ස්වරය පූර්ව ස්වරය යි.
- එහි ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය යි.
- පසු පදයේ මුල අකුර අපර වර්ණය යි.
- එහි ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය අපර ව්‍යඤ්ජනය යි.
- එහි ඇති ස්වරය අපර ස්වරය හෙවත් පරස්වරය යි.

සන්ධි කාර්යයේදී පූර්ව සහ අපර වර්ණයන්ගේ සංයෝගය හෙවත් ගැළපීම සිදු වන අතර එම පූර්වාපර වර්ණයන්ගේ සම්බන්ධය ආකාර කීපයකින් පවතියි.

1. ස්වරයක් සහ ස්වරයක් යෙදීම - දින + ඉසුරු > දිනිසුරු
2. ස්වරයක් සහ ව්‍යඤ්ජනයක් යෙදීම - සිතු + කම් > සිතුවම්
3. ව්‍යඤ්ජනයක් සහ ස්වරයක් යෙදීම - මල් + අසුන > මලසුන
4. ව්‍යඤ්ජනයක් සහ ව්‍යඤ්ජනයක් යෙදීම - පස් + සිල් > පන්සිල්

සන්ධි සිද්ධ වන ආකාරය අනුව හෙවත් පූර්වාපර වර්ණයන්ගේ ස්වභාවය අනුව පොදුවේ ප්‍රභේද හතර (04) කට වෙන් කළ හැකි ය.

1. ස්වර සන්ධි - ස්වාරාක්ෂර දෙකක් පමණක් සන්ධි වීම
2. ව්‍යඤ්ජන සන්ධි - ව්‍යඤ්ජනාක්ෂර දෙකක් පමණක් සන්ධි වීම
3. මිශ්‍ර සන්ධි - ස්වරයක් හා ව්‍යඤ්ජනයක් පමණක් සන්ධි වීම
4. ආරෝහණය - හල් අකුරකට ස්වරාක්ෂරයක් ආරූඪ කිරීම

සන්ධි

- අභ්‍යන්තර සන්ධි
- බාහිර සන්ධි
  - ස්ව රසන්ධි
    - පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය
    - පර ස්වර ලෝප සන්ධිය
    - ස්වරාදේශ සන්ධිය
    - සවර්ණාදේශ සන්ධිය
  - ව්‍යඤ්ජන සන්ධි
    - ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ සන්ධිය
    - පූර්ව රූප සන්ධිය
    - පර රූප සන්ධිය
    - ගාත්‍රාක්ෂර ලෝප සන්ධිය
    - ආගම සන්ධිය
  - මිශ්‍ර සන්ධි
    - ද්විත්වරූප සන්ධිය
    - අන්තඃස්ථාදේශ සන්ධිය
  - ආරෝහණ සන්ධිය
    - ස්වර/ ස්වරාරූඪ/ සරරූහ

ඉහත සටහනේ ඇති සන්ධි ක්‍රම 12 වර්තමාන භාවිතයේ යෙදේ.

1. පූර්වස්වර ලෝප සන්ධිය
2. පරස්වර ලෝප සන්ධිය
3. ස්වර සන්ධිය
4. ස්වරාදේශ සන්ධිය
5. ගාත්‍රාදේශ සන්ධිය
6. පූර්ව රූප සන්ධිය
7. පර රූප සන්ධිය
8. ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ ලෝප සන්ධිය
9. ආගම සන්ධිය
10. ද්විත්ව රූප සන්ධිය
11. සවර්ණාදේශ සන්ධිය (සමාන ස්වර දීර්ඝ සන්ධිය)
12. අන්තඃස්ථාදේශ සන්ධිය (අර්ධස්වරාදේශ සන්ධිය)

මෙයින් මුල් සන්ධි ක්‍රම දහය (10) ශුද්ධ සිංහල සනධි ක්‍රම වන අතර එයින් පර රූප සන්ධිය හැර සෙසු සන්ධි ක්‍රම නමය (9) පිළිබඳ ව සිදත් සඟරාවෙහි නිදසුන් දක්වා පැහැදිලි කොට ඇත. අවසාන සන්ධි ක්‍රම දෙක මිශ්‍ර සිංහල සන්ධි ක්‍රම වේ. ඒවා පාලි සංස්කෘත තත්සම පද හා සම්බන්ධ වේ.

ශුද්ධ සිංහල සන්ධි ක්‍රම 10

පෙර සර ලොපේ දින + ඉසුරු දිනිසුරු	වේය
පර සර ලොපේ ති + අයුණු තියුණු ම	වේය
සර මලසුන ය, සරදෙස් මෙහෙසුරු	වේය
ගතදෙස් සඳේ දඬු + කම්, දඬුවම්	වේය
පෙර රූ සඳේ අත් + කම් අත්තම්	වෙනවා
පර රූ සඳේ වප් + කඩ වක්කඩ	වෙනවා
ගතකුරු ලෝපේ ගඟ + රන් ගංරන්	වෙනවා
ආගම, දෙරූ කටුවල, බල්ලා	වෙනවා

පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය (පෙර සර ලොප් සඳ)

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

"පෙර සර ලොපා පර සර ගතට පැමිණ වූ බැවින් පෙර සර ලොප් සඳ නම්"

සන්ධි වන පද දෙකෙහි මුල පදයේ අග අකුර පූර්ව වර්ණය යි. එහි ඇති ස්වරය පූර්ව ස්වරය යි. එම පූර්ව ස්වරය ලොප් කොට එතැන ඉතිරි වන ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය පර ස්වරය හා ගැළපීම පූර්ව ස්වර ලෝප සන්ධිය යි.

උදා - දින + ඉසුරු (විසන්ධිය)
දින් + අ + ඉසුරු (පූර්ව වර්ණය වෙන් කිරීම)
දින් + ~~අ~~ + ඉසුරු (එසේ වෙන් කළ පූර්ව වර්ණයේ ඇති ස්වරය හෙවත් පූර්ව ස්වරය ලොප් කිරීම)
දින් + ඉසුරු (දැන් පූර්ව වර්ණයේ ඉතිරිව ඇත්තේ හල් අකුර පමණි)

දින් + ඉසුරු
\/
නි (පූර්ව වර්ණයේ හල් අකුර පර ස්වරය හා ගැළපීම)
දිනිසුරු (සන්ධි පදය)

භාවිතයට

පෙර සරය ලොප්	වෙයි
හල් අකුර මුල තනි	වෙයි
පර සර එයට	එයි
දීගා පෙර සර ලෝප	කදිමයි

උදා - බමර + උදුළ
බමර් + අ + උදුළ
බමර් + ~~අ~~ + උදුළ
බමර් + උදුළ
රු
බමරුදුළ (සන්ධි පදය) - (මල් පොකුර)

මෙම පියවරයන් අනුව පහත පද සන්ධි කරන්න.

විදුරු + අවි	වඳුරු + ආ	සුළු + ඇඟිල්ල
සඳ + එව්	දකුණු + අත	දිගු + ආ
ගිරි + අග	පොරණ + ඇදුරු	බල + ඇති
ගුණ + ඇති	සුරු + අත	නළු + අඟන
අරුණු + අලු	යන + එන	දෙ + ඇවර
රිය + ඇදුරු	මැද + ඇඟිල්ල	

පරස්වර ලෝප සන්ධිය (පර සර ලොප් සඳ)

මේ සඳහා විශේෂ වූ විග්‍රහ වාක්‍යයක් සිදත් සඟරාවෙහි නො එයි. නමුත් පද සන්ධි කිරීමේ දී පසු පදයේ මුල් අකුරේ ස්වරය හෙවත් පර ස්වරය ලොප් කිරීමෙන් එය සිදු වන අයුරු අවබෝධ කර ගත යුතු ය.

සිදත් සඟරා නිදසුන් -

උගලේ + උසුම් උගලේ + ~~උ~~සුම් උගලේසුම් (උල්පතෙහි උණුසුම)	සු + උස්මෙන් සු + ~~උ~~ස්මෙන් සුස්මෙන් (දැඩි උණුසුමෙන්)
ති + අයුණු ති + ~~අ~~යුණු තියුණු (අගුණ තුන)	වැටු + අසිපත වැටු + ~~අ~~සිපත වැටුසිපත (ලෙලවන ලද කඩුව)

භාවිතයට

පෙර අකුර නොසැලෙයි
පර සරය නම් ලොප් වෙයි
<u>පිළි + උතුරු</u> ඔහොමයි
එ <u>පර සර ලොප් සඳ</u> ය කදිමයි

පිළි + උතුරු (විසන්ධි පදය)
පිළි + ~~උ~~තුරු (පර ස්වරය ලොප් කිරීම)
පිළිතුරු (සන්ධි පදය)

මෙම පියවර අනුව පහත පද සන්ධි කරන්න.

අනු + අරුත් (අර්ථයට අනුකූල)
ගුරු + උතුමා
බුදු + අකුරු (බුද්ධාංකුර/ බෝධිසත්වයන්)
මුනි + උතුමා
උමා + අඟන (උමයංගනා)

සුර + අඟන	මුදලි + ඉඳු	රට + අල
පැහැ + ඇති	යති + උතුමා	මහ + අම්මා
මිණි + අබරණ	සිහ + අසුන	
වියළි + ඉඟුරු	පමණ + අත්	
උඩ + එළිපත	උඩ + අල	

★ තත්සම පදවල හැර ශුද්ධ සිංහල පදවල පූර්ව සහ අපර ස්වර සමාන වන විට එහි පර ස්වරය ලොප් කළ යුතු ය.

උදාහරණයක්: ගුරු + ~~උ~~තුරු → ගුරුතුමා

ස්වර සන්ධිය

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

"සර ලොප් නැත ද සර ගතට පැමිණ වූ බැවින් සර සඳ නම්"

මෙම සන්ධි ක්‍රමයේදී ස්වර ලෝපය ආදි කාර්යයන්ට බඳුන් නොවුණත් පර ස්වරය පූර්ව ව්‍යඤ්ජයට ආරූඪ කිරීමෙන් මෙම සන්ධිය සිදු වේ. සිදතේ මෙම සන්ධි නාමකරණය නිවැරැදි නොවේ. මන්ද මෙහි සන්ධි කාර්ය සිදු වන්නේ ස්වරයක් හා ව්‍යඤ්ජනයක් අතර නිසා ස්වර සන්ධිය යි කීම ප්‍රමාණවත් නැත. එබැවින් මෙය ස්වරාරූඪ සන්ධිය, ආරෝහණ සන්ධිය, සරරූහ සඳ යන නම් වඩාත් උචිත වේ.

භාවිතයට

පෙර ගතකුර සොඳින
පර සරය හා එක් වින
විල් + අඟන විලඟන
සර සඳක් එහි වේය දනුමැන

විල් + අඟන (විසන්ධි පදය)
විල් + අඟන
ල (පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය හා පර ස්වරය එක් වීම)
විලඟන (සන්ධි පදය)

මෙම පියවර අනුව පහත පද සන්ධි කරන්න.

පස් + ඇස් (බුදුන් වහන්සේ)	උන් + උන්
සහස් + ඇස්	ඔවුන් + ඔවුන්
මත් + ඇත්	සිහින් + ඉග
ඉන් + ඉක්බිති	එකින් + එක
උපන් + උපන්	පවුල් + එහි
නිල් + අඹර	පස් + ඉඳුරන්
නෙත් + ඉන්	අතින් + අත
නිල් + අඹර	මගින් + ඉවතට
පින් + ඇති	රුවන් + ආර
මල් + අසුන	

ස්වරාදේශ සන්ධිය (සරදෙස් සඳ)

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

“ ‘අ’, ‘ඉ’, ‘උ’, ‘න්’ ලොපා ‘එ’, ‘ඔ’, ‘ඕ’ අදෙස් කළ බැවින් සරදෙස් සඳ නම්”

අ, ඉ, උ අකුරු ලොප් කොට ඒ වෙනුවට එ, ඔ, ඕ අකුරු ආදේශ කිරීම ලෙස සිදතේ විස්තර කරයි. “වණක් හු ලොපා වණක්හු කිරීම් අදෙස් නම්” ලෙස සිදත ලෝපය විස්තර කරන්නේ වර්ණයක් ලොප් කොට ඒ වෙනුවට වර්ණයක් පමුණුවා ගැනීම ලෙස යි. නමුත් මෙහි දී සිදු වන්නේ අකුරු දෙකක් වෙනුවට එක් අකුරක් පැමිණ වීම යි. එබැවින් ස්වර දෙකක් වෙනුවට තනි ස්වරයක් ආදේශ වීම මෙහි දී සිදු වේ.

භාවිතයට

<u>චූලෝදර</u> <u>මහෝදර</u> යි
<u>සහෝදරයො</u> දබර උණ යි
ස්වර දෙක වෙනුවට ස්වරයයි
ස්වරාදේශ සඳ කදිමයි

චූල + උදර (විසන්ධිය)

චූල් + අ + උදර (පූර්ව සහ අපර ස්වර වෙන් කිරීම)

ඕ ('අ','උ' වෙනුවට 'ඕ' ආදේශය)

චූල් + ඕ + දර (සන්ධි පදය)

ලෝ (ආදේශ වූ ස්වරය පර පදයේ මුල ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරය හා ගැළපීම)

චූලෝදර (සන්ධි පදය)

මෙහි දී ස්වරාදේශය පහත සඳහන් පරිදි සිදු වේ.

අ - උ වෙනුවට ඔ/ ඕ
අ - ඉ වෙනුවට එ/ ඒ
එ - අ වෙනුවට ඈ
ඒ - අ වෙනුවට ඈ
එ - ඇ වෙනුවට ඈ

ඉහත පියවර අනුව පහත සඳහන් පද සන්ධි කරන්න.

මහ + උදර	වට + උර	නගර + උදය
මහ + ඉසුරු	මේ + අතින්	සූර්ය + උදය
මාර්ග + උපකරණ	දෙ + අවුරුදු	මහ + උපකාර
දෙ + අගසව්	දෙ + අඟුල්	දෙ + ඇස
දෙ + අත	දෙ + ඇඟිලි	මහ + ඉසිකා
මේ + අත	දෙ + ඇල	දෙ + අතුර
ඒ + අත	ශ්‍රවණ + ඉන්ද්‍රිය	මහ + ඉන්ද්‍ර
නර + ඉන්ද්‍ර	ගජ + ඉන්ද්‍ර	

ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ සන්ධිය (ගතදෙස් සඳ)

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

“පර ‘ක’ කරනට ‘ව’ ‘ය’ ‘න්’ හා ‘බ’ ‘ද’ ‘න්’ සර ලොපා ‘ප’ ‘ත’ ‘න්’ අදෙස් කළ බැවින් ගතදෙස් සඳ නම්”

අපර වර්ණයේ ‘ක’ අක්ෂරයට ‘ව’ සහ ‘ය’ අක්ෂරත් ‘බ’ ‘ද’ අක්ෂරවල ස්වර ලොප් කොට එහි ඇති ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයට ‘ප්’ ‘ත්’අක්ෂරත් ආදේශ කිරීම ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ සන්ධිය ලෙස සිදතේ සඳහන් වේ. මේ අනුව ගාත්‍රාක්ෂරයක් වෙනුවට වෙනත් ගාත්‍රාක්ෂරයක් පැමිණවීමෙන් ගළපන සන්ධිය ගාත්‍රාක්ෂරාදේශ සන්ධිය නම් වේ.

භාවිතයට

<u>දඬු + කම්, දඬුවම්</u> වන්නේ
<u>ගිනි + කම් ගිනියම්</u> වන්නේ
ගත වෙනුවට ගත එන්නේ
<u>ගත දෙස් සඳ</u> දැනගන්නේ

ක් වෙනුවට ව් ආදේශ වීම

අත් + කරු (විසන්ධිය)
අත් + ක් + අරු
↓
අත් + ව් + අරු (ක් වෙනුවට ව් ආදේශය)
\ /
ව (ආදේශ වූ ගාත්‍රාක්ෂරය පර ස්වරය හා ගැළපීම)
අත්වරු (සන්ධි පදය)

ඉහත පියවර අනුව පහත සඳහන් පද සන්ධි කරන්න.

සිතු + කම්
දඬු + කම්
සුණු + කම්
මහණු + කම්

ක් වෙනුවට ය් ආදේශ වීම

ගිනි + කම්
බිලි + කම්
සිති + කම්
පිළි + කම්

බ් වෙනුවට ප් ආදේශ කිරීම

ලබු + නාරං
හෙබ + තොට
කැසුබු + පොතු

ද් වෙනුවට ත් ආදේශ වීම

සුදු + බත්
බුදු + සරණ

ක් වෙනුවට හ් ආදේශ වීම

දව + කල්
නව + කම්
බල + කම්

ජ් වෙනුවට ය් ආදේශ වීම

සැරි + පුත්

ස් වෙනුවට න් ආදේශ වීම

පස් + තිස්
පස් + සිල්
පස් + සාළිස්

පූර්ව රූප සන්ධිය

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

"පර 'ක' කරනට පෙර රූ ලද්දෙන් පෙර රූ සඳ නම්"

අපර පදයේ මුල ඇති 'ක' අක්ෂරය පූර්ව පදයේ අග ඇති අක්ෂරයේ රූපය ගැනීම පූර්ව රූප සන්ධිය නම් වන බව මෙහි අදහස යි. සිදත් සඟරාවේ සඳහන් ව ඇත්තේ අපර වර්ණයේ 'ක' අක්ෂරය ගැන පමණක් වුව ද වර්තමාන භාවිත ව්‍යාකරණයේ විවිධ අක්ෂර පදනම් ව මෙම සන්ධිය සිදු වේ.

භාවිතයට

පෙර අකුරෙහි රුවට
පරකුර සැදෙයි එලෙසට
<u>පන් + කම</u> <u>පන්න ම ට</u>
හැරෙයි <u>පෙර රූ සඳින්</u> කදිමට

උදා - පන් + කම් (විසන්ධිය)
පන් + ක් + අම් (පූර්ව වර්ණයේ හල් අකුරේ ස්වරූපය අපර වර්ණයේ හල් අකුරට පැමිණවීම)
පන් + න් + අම්
න (පූර්ව රූපය අපර වර්ණය ගිය විට පරස්වරය හා ගැළපීම)
පන්නම් (සන්ධි පදය)

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

ගෙත් + කම්
අත් + කම්
වත් + කම්
ඇත් + හල
සත් + හස
විස් + කම්
අස් + හල
කම් + හල
වත් + හල

පර රූප සන්ධිය

මෙය සිදත් සඟරාවේ විග්‍රහ වාක්‍යක් මගින් දක්වා නොමැත. නමුත් ගාත්‍රාදේශ සන්ධියට දී ඇති නිදසුන්වලින් පර රූප සන්ධිය ඇති බව පිළිගෙන ඇත.

අපර වර්ණයේ හල් අකුරේ ස්වරූපය පූර්ව වර්ණයේ හල් අකුරට පැමිණවීමෙන් ගළපන සන්ධිය පර රූප සන්ධිය යි.

භාවිතයට

පසු අකුරේ රුව බලා
පෙර අකුරට පැමිණිලා
<u>ලිප් + ගල, ලිග්ගල</u> වෙලා
<u>පර රූ සඳ</u> සිදු වෙලා

ඇත් + දළ (විසන්ධිය)
ඇත් + ද් + අළ
ඇද් + ද් + අළ (අපර ව්‍යඤ්ජනයේ රූපය පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය වෙත ගැළපීම)
ඇද් + දළ
ඇද්දළ (සන්ධි පදය)

පහත විසන්ධි පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

ඇත් + දත්	කොක් + ගල	ලිප් + බොක්ක
පොහොසත් + දන	ලිප් + ගල	රුක් + පා
හත් + දවස	අත් + ගල	වක් + පිහිය
අත් + ල	හක් + ගෙඩිය	ගොප් + කොළ
අත් + ලස්	කත් + මුල	දුක් + පත්
අත් + සන	වප් + කඩ	

ගාත්‍රාක්ෂර ලෝප සන්ධිය (ගතකුරු ලොප් සඳ)

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

“ ‘ග’, ‘බ’, ‘න්’ ලොපා මත් වැඩූ බැවින් ගතකුරු ලොප් සඳ නම්”

විසන්ධි පදවල පෙර පදයේ අග යෙදෙන ඟ, ඹ අක්ෂරවල ඇති අර්ධානුනාසික්‍ය හැර ස්වරය හා ගාත්‍රාක්ෂරය වන ග, බ අක්ෂර ලොප් කොට අර්ධානු නාසික්‍ය පූර්ණත්වයට පත් කිරීමෙන් හෙවත් මාත්‍රා වෘද්ධි කිරීමෙන් සිදු වන සන්ධිය යි. මෙම සන්ධි ක්‍රමය තරමක් සංකීර්ණ වන නිසා එහි සන්ධිය සිදුවන ක්‍රම පිළිවෙළ මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

- මෙම ක්‍රමයට සන්ධි වන්නේ පූර්ව වර්ණය සඤ්ඤක අකුරක් වන විට පමණි.
- එම සඤ්ඤක අකුර බණ්ඩනය කර ගනියි. මෙහි දී ‘ඦ’, ‘ඬ’ අක්ෂර විසන්ධි පදවල නොයෙදෙන තරම් ය.

  ඟ < ~~ඞ්~~ $\frac{1}{2}$ + ග් + අ

  ඳ < ~~න්~~ $\frac{1}{2}$ + ද් + අ

  ඹ < ~~ම්~~ $\frac{1}{2}$ + බ් + අ

- එහි ගාත්‍රාක්ෂරය ස්වරයක් සමග ලොප් කරයි.
- දැන් පූර්ව වර්ණයේ ඉතිරි ව ඇත්තේ අර්ධානුනාසික්‍ය පමණි.
- එම අර්ධ නාසික්‍යය සම්පූර්ණ කරයි.
- පද දෙක එකට ගළපා සන්ධි කරයි.

භාවිතයට

සර ගතකුර ලොප් වන්නේ
අඩ නාසික තනි වන්නේ
වැඩී ගොසින් සරු වන්නේ
ගංවතුරක් ඇති වන්නේ

උදා - ගඟ + වතුර (විසන්ධිය)

ග~~ඬ~~$\frac{1}{2}$ + ග් + අ + වතුර (සඤ්ඤකාක්ෂරය බණ්ඩනය කිරීම)

ග~~ඬ~~$\frac{1}{2}$ + ~~ග්~~ + ~~අ~~ + වතුර (ස්වරය සමග ගාත්‍රාක්ෂරය ලොප් කිරීම)

ග~~ඬ~~$\frac{1}{2}$ + වතුර (පූර්ව වර්ණයේ අර්ධ නාසිකාය ඉතිරි වීම)

ගඞ් + වතුර (අර්ධ නාසිකා පූර්ණ වීම)

ගඞ්වතුර (සන්ධි පදය)

ගංවතුර - (වර්තමාන ව්‍යවහාරය)

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

ළිඳ + පඩිය	මඟ + මුලා	කොළොඹ + තොට
ළිඳ + මැඩි	මුඟු + බියලි	මිහිඳු + තලය
අඹ + මල්	තඹ + පලා	ගඟ + පළ
අඹ + පාර	නෙළුඹු + මල්	

ආගම සන්ධිය (අගම් සඳ)

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

"පෙර සර නොලොපා 'ය' 'ව' 'ර' 'න්' අගම් කෙළෙන් අගම් සඳ නම්"

පූර්ව ස්වරය ලොප් නොකොට ය් ව් ර් අක්ෂර ආගමය වීමෙන් ගැළපෙන සන්ධිය ආගම සන්ධිය යි. මෙහි එන පරිදි පෙර සර නො ලොපා යන්න අමුතුවෙන් සඳහන් කළ යුත්තක් ද නොවේ. ඒ අනුව පූර්ව සහ අපර වර්ණ මැදට අමුතුවෙන් ම අකුරක් පැමිණ වීමෙන් ආගම සන්ධිය සිදු වේ.

භාවිතයට

අමුතු ම අකුරක් එන්නේ
ආගම සඳ සිදු වන්නේ
ගෙවුයන, වියවුල වන්නේ
ආගම වී දූන ගන්නේ

උදා - **ය් ආගමය**

පිරි + අත් (විසන්ධිය)

පිරි + ය් + අත් (ය් ආගමය)

පිරි + ය් + අත්

ය (ආගමය වූ අකුර පරස්වරය හා ගැළපීම)

පිරියත් (සන්ධි පදය)

ව් - ආගමය

දෙ + උර
දෙ + ව් + උර
දෙ + ව් + උර
වු
දෙවුර

ර් - ආගමය

නි + අවි
නි + ර් + අවි
නි+ ර් + අවි
ර
නිරවි

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

සිපි + එවි
දු + අඟ
තුනු + අඟ
පුන + උත්පත්තිය
නි + ඔද
කුලී + අ
සිව් + අඟ

නි + අකුරු
ළමා + ආ
වි + අවුල්
ගෙ + උයන
හිරි + අල
නො + එන
ලේඛක + එක්

ළිඳ + පඩිය
කොඩි + අක්
ඔරු + අක්
කැමරා + අක්
පොළො + අ

මීට අමතරව ඇතැම් අක්ෂර ආගමය වීම සන්ධි කාර්යය යටතේ විග්‍රහ කර ඇත.

ද්විත්ව රූප සන්ධිය

සිදත් සඟරා විග්‍රහය

"පෙර සර ලොපා ගතට දෙරූ දූනැ වූ බැවින් දෙරූ සඳ නම්"

පූර්ව ස්වරය ලොප් කොට ගාත්‍රාක්ෂරය ද්විත්ව කිරීමෙන් ගළපන්නේ ද්විත්ව රූප සන්ධිය බව සිදතේ දක්වේ. නමුත් වර්තමාන ව්‍යවහාරයේ පූර්ව වර්ණය හල් අකුරක් ම වන අවස්ථා ද ඇත. එබැවින්,

පූර්ව වර්ණයේ ස්වරයක් තිබේ නම් එය ලොප් කොට ඉතිරි වන හල් අකුර ද්විත්ව කරයි. එහි දෙවැනි හල් අකුර පර ස්වරය හා ගැළපීම ද්විත්ව රූප සන්ධිය යි.

භාවිතයට

වල්ලම්බලමේ   වල්ලූරා
කැවලු ඉන්නල ටික   හාරා
පෙර සර ලොප් වී ගතකුර   දෙක වී
දෙරූ සඳට යයි සර හා   එක් වී

උදා - ඉනි + අල (විසන්ධිය)
ඉන් + ඉ + අල (පූර්ව ස්වරය වෙන් කිරීම)
ඉන් + ~~ඉ~~ + අල (පූර්ව ස්වරය ලොප් කිරීම)
ඉන් + න් + අල (පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය ද්විත්ව කිරීම)
ඉන් + න් + අල
න (දෙවැනි හල් අකුර පර ස්වරය හා ගැළපීම)
ඉන්නල (සන්ධි පදය)

පූර්ව වර්ණය ව්‍යඤ්ජනයක් නම් එය එක්වර ම ද්විත්ව කළ හැකි ය.

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

කුලු + එන්	රැක් + අත්තන
පත් + ඉරු	සියලු + අ
යක් + ඇල්ල	අඩවි + අ
පින්වත් + උ	උදව් + අ
ඇත් + උ	වල් + ඌරා
බළල් + උ	පොල් + අත්ත
වල් + අම්බලම	ගොක් + අත්ත

ඇතැම් පදවල අපර ව්‍යඤ්ජනය ද්විත්ව වන අවස්ථාව ඇත.

උදා- නුවණ + කාර
නුවණ + ක් + කාර (අපර ව්‍යඤ්ජන ද්විත්වය)
නුවණක්කාර (සන්ධි පදය)

සන්ධි කරන්න.

උරුම + කාර
වංශ + කාර
වෙඩි + කාර
කරුම + කාර

ඉහත විස්තර වූයේ ශුද්ධ සිංහලයේ යෙදෙන දස වැදෑරුම් සන්ධි ය. නමුත් වර්තමාන ව්‍යවාහාරයේ මිශ්‍ර සිංහල සන්ධි ක්‍රම දෙකක් බහුල ව භාවිත වේ. ඒවා නම්,

1. සවර්ණාදේශ (සවර්ණ දීර්ඝ) සන්ධිය
2. අන්තඃස්ථාදේශ (අර්ධස්වරාදේශ) සන්ධිය

සවර්ණාදේශ සන්ධිය - (සම සර දික් සඳ)

මෙය සංස්කෘත භාෂාවේ ආභාසයෙන් සිංහලයට පැමිණුණකි. පූර්ව හා අපර වර්ණ සවර්ණ වන විට එයට එහි අනුරූප දීර්ඝය ආදේශ වේ. සවර්ණ සහ ආදේශ වන දීර්ඝය මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

අ + ආ ආ + අ අ + ආ ආ + ආ	දීර්ඝය 'ආ'		ඉ + ඉ ඊ + ඉ ඉ + ඊ ඊ + ඊ	දීර්ඝය 'ඊ'		උ + උ ඌ + උ උ + ඌ ඌ + ඌ	දීර්ඝය 'ඌ'

තත්සම වචන සන්ධි වීමේදී මෙම ක්‍රමය ම අනුගමනය කළ යුතු ය.

භාවිතයට

පෙර පසු සර සම වන්නේ
සම දික් සර එහි එන්නේ
ගුරුපදේශය දෙන්නේ
සම සර දික් සඳ වන්නේ

උදා - පූර්ව + අපර (විසන්ධිය)

පූර්ව් + අ + අපර (සවර්ණ ස්වර වෙන් කිරීම)

ආ (සවර්ණ දීර්ඝාදේශය)

පූර්ව් + ආපර

වා (දීර්ඝ ස්වරය පූර්ව ව්‍යඤ්ජනය හා ගැළපීම)

පූර්වාපර (සන්ධි පදය)

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

හේතු + උදාහරණ	කවි + ඉන්ද්‍ර	ක්‍රිස්තු + උත්පත්ති
විද්‍යා + ආලය	දේව + ආලය	පරම + අර්ථ
කවි + ඊශ්වර	පුස්තක + ආලය	ගුරු + උත්තම
මහා + අමාත්‍ය	සරණ + ආගමන	සාධු + උක්ති
අමාත්‍ය + අංශය	පරම + ආයුෂ	පෘථිවි + ඉන්ද්‍ර
පෘථිවි + ඊශ්වර	ප්‍රති + ඊක්ෂා	මුනි + ඉන්ද්‍ර

අර්ධ ස්වරාදේශ සන්ධිය (අන්තඃස්ථාදේශ)
(අඩ සර අදෙස් සඳ)

මෙය ද සංස්කෘත භාෂාවේ ආභාසයෙන් සිංහලයට පැමිණුණකි. පූර්ව වර්ණය ඉ, ඍ, ඏ, උ, වන විට ඒ වෙනුවට ඊට අනුරූප අර්ධ ස්වර වන පිළිවෙළින් ය් ර් ල් ව් අක්ෂර ආදේශ වීමෙන් මෙම සන්ධිය සිදු වේ. තත්සම පද මෙලෙස සන්ධි විය යුතු නම් මෙම ක්‍රමයට ම සන්ධි කළ යුතු ය.

භාවිතයට

පෙර සර 'ඉ' යනු නම් හෝ 'උ' යන්නක් වේ නම්
වෙනුවට 'ය්' යන්නක් හෝ 'හල් වයනු' ඒ නම්
අත්‍යුත්තම වුවත් බහ්වර්ථයක් වේ නම්
එ තැන සිදු වන්නේ අඩ සර අදෙස් සඳ නම්

උදා - අති + උත්තම (විසන්ධිය)
අති + ඉ + උත්තම (පූර්ව ස්වරය වෙන් කිරීම)
↓
අති + ය් + උත්තම (අනුරූප අර්ධ ස්වරය ආදේශ වීම)
යු (ආදේශ වූ අර්ධ ස්වරයට පර ස්වරය ගැළපීම)
අත්යුත්තම (සන්ධි පදය)
අත්‍යුත්තම (“්‍ය” යොදා නිවැරැදි ව ලියන ආකාරය)

බහු + අර්ථ
බහ් + උ + අර්ථ
↓
බහ් + ව් + අර්ථ
ව
බහ්වර්ථ

කර්තෘ + අර්ථ
කර්තෘ + ඍ + අර්ථ
↓
කර්තෘ + ර් + අර්ථ
ර
කර්ත්රර්ථ
කර්ත්‍රර්ථ

පහත සඳහන් පද ඉහත පියවර අනුව සන්ධි කරන්න.

විභක්ති + අන්ත	පිතෘ + අර්ථ	භක්ති + ආදර
අනු + අර්ථ	ප්‍රති + උපකාර	හේතු + අර්ථ
ප්‍රති + උත්තර	අනු + ආයාම	ප්‍රති + අන්ත
අනු + ඊක්ෂණ	අභි + උදය	අනු + ඒක්ෂණ
අති + අලංකාර	හස්ති + අලංකාර	අති + අන්ත
හස්ති + ආරූඪ	හස්ති + අශ්ව	

iqNdIs;

Light appears at the end of the tunnel
උමං කෙළවර ආලෝකය දිස්වනු ඇත.

iqÑka;k

ඔබට යමකින් විනෝදයක් ලබන්න අවශ්‍ය නම් අද පළමු දවස සේ සිතන්න. ඔබට යමකින් ජයග්‍රහණයක් ලබන්න අවශ්‍ය නම් අද අවසාන දවස සේ සිතන්න.